

ELŐSZÓ

Az éghajlati rendszer melegezésének ténye napjainkra elfogadottá vált, s a jövőre nézve további jelentős mértékű felmelegedés alakulhat ki, ami együtt jár a csapadékviszonyok megváltozásával, többek között a gyakoribb, súlyosabb károkat okozó szélsőséges időjárási jelenségekkel. Az IPCC jelentései a hőmérséklet növekedését, a csapadékmennyiség változását, valamint a szélsőséges időjárási helyzetek (aszály, áradás, extrém csapadékkal járó esőzések) gyakoribbá válását jelzik elő.

Jelen tanulmánykötet célja, hogy a Szegedi Tudományegyetem Természeti Földrajzi és Geoinformatikai Tanszékével szoros munkakapcsolatban álló kutató műhelyek utóbbi évek során e témakörben született eredményeit szemelvénytárában bemutassa. A kötet címe (Klímaváltozás okozta kihívások – globálistól lokálisig) utal a kötetben megjelenő különböző léptékű térben végzett kutatások változatosságára, valamint a szinte minden tanulmányban központi kérdésként megfogalmazott kihívásokra adható lehetséges válaszokra is.

A már megtapasztalt, ill. prognosztizált hatások szerteágazóak, mind időben, mind térben különböző léptékben jelentkeznek. A „hatásokhoz való alkalmazkodásnak a lehetőségeit érdemes olyan keretrendszerekben is vizsgálni, amik a

természeti és társadalmi folyamatok összefüggéseit is feltárják. Ilyen környezetmenedzsment-megközelítést kínál az ökoszisztéma-szolgáltatások értékelése.” „mely szolgáltatások egy része kifejezetten a klimatikus adottságok vagy aktuális meteorológiai helyzet kedvezőtlen hatásait képes enyhíteni” írják tanulmányukban Keveiné Bárány Ilona és munkatársai.

A klímaváltozás hatásainak vizsgálatával kapcsolatban „időről időre felmerül az igény, hogy a mozaikos ismerethalmazokból valamiféle átfogó elméletet dolgozzanak ki a tudósok”. Kerényi Attila, McIntosh Richard William tanulmányának célja, hogy áttekintést adjon a globális földi rendszerekről és azok fontosabb kölcsönkapcsolatairól, kiemelve a folyton változó éghajlat jelentőségét a földi környezet változásaiban.

A Magyarországon jelentkező hatások időbeli kiterjesztését, vagyis prognózist arra nézve, hogy „a klímaváltozás kapcsán az extrém hideg és meleg időszakok milyen gyakorisággal fognak bekövetkezni a jövőben, és milyen társadalmi és gazdasági következményekkel fognak járni”, Mezösi Gábor és kollégái eredményei alapján ismerhetjük meg.

A klímaváltozás következtében kialakuló szélsőséges időjárási helyzeteknek köszönhetően egyre jelentősebbé válik a kora tavaszi/

őszi növényborítás-mentes száraz időszakban a síkvidéki mezőgazdasági területen a talajok defláció általi elhordása, nedves időszakokban a dombsági területeken a heves esőzések következtében a vízerózió kialakulása, síkvidéki területeket pedig a belvizek képződése. Ez utóbbi jelenség vizsgálatát és térképezési módszertanának utóbbi néhány évtizedben történt fejlődését mutatják be tanulmányukban Bozán Csaba és kollégái.

A klímaváltozással kapcsolatos kutatások sok esetben a döntés előkészítést szolgálják: *„A klímaváltozás hatásainak jövőbeni értelmezéséhez nélkülözhetetlen, hogy a felszíni vízkészletek összegyülekezési folyamatai feltárássra kerüljenek.”* *„A Homokhátság területén bekövetkező vízhiányos időszakok és azok káros következményeinek mérséklésére tervezett, vagy végrehajtott intézkedések hatékonyságának vizsgálata során felvetődik a csapadék-lefolyás kapcsolat megbízhatósága.”* A felvetett kérdésre Kozák Péter tanulmányában találunk választ.

A tanulmánygyűjtemény természetesen nem lehet teljes. A tanulmányok összeállítása során arra törekedtünk, hogy bemutassuk: a klímaváltozás hatásaival foglalkozó kutatások jellemzője a problémafelvetések és a megoldások megközelítésének sokszínűsége, a kutatások tér- és időbeli léptékének változatossága. A kötet szerkesztői azzal a szándékkal választották ezt a megoldást, hogy a tanulmányok között minél többféle probléma felvetés, minél több szakmai irányból induló kutatói megközelítés helyet kaphasson.

A kötet megjelenésének aktualitását adja, hogy ez évben ünnepli Rakonczai János Professor 70. születésnapját. A kötet szerzői és szerkesztői jelen munkájukkal köszöntik öt születésnapja alkalmából.

Farsang Andrea

szerkesztő

Szeged, 2020. március 08.